HUZEYFET'ÜBNÜ YEMÂN (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) sırdaşı. Asıl ismi, Ebû Abdullah Huzeyfet'übnü Yemân'dır. Babasının adı Huseyl olup, Yemân lakabıyla meşhûr olmuştur. Doğum târihi bilinmemektedir. 36 (m. 656) senesinde Hazreti Osman'ın şehîd edilmesinden 40 gün sonra vefât etti.

Huzeyfet'übnü Yemân, Hayber ile Teyme arasında yaşamakta olan Benî Abs kabilesine mensûbtu. Bu kabile, İran Kisrâsı Nûşirevân zamanında hıristiyanlığı kabûl etmişti. Fakat bunlar arasında bulunan âlim bir zât, Muhammed aleyhisselâmın, Peygamber olarak gönderileceğini haber vermişti. Onlar da beklemeye başlamışlardı. Ancak Muhammed aleyhisselâma, Peygamberlik verilince, hicrete kadar bundan haberdar olamadılar. Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicretini işitir işitmez, içlerinden dokuz kişilik bir heyet Medine'ye gelerek, müslüman oldular. Hemen bunların arkasından Huzeyfet'übnü Yemân, çok yaşlanmış olan babasını da yanına alarak Medine'ye gelip, müslüman oldu. Ensâr'dan sayıldı.

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) müslüman olduktan sonra, ilk olarak Uhud savaşına katıldı. Bu savaşa, çok ihtiyâr olmasına rağmen belki şehîdlik nasîb olur diyerek babası da katılmıştı. Fakat Medine'ye yeni gelmiş olduklarından herkes tarafından tanınmıyordu. İslâm ordusundan bir asker onu Mekkeli müşriklerden zannederek, farkında olmadan öldürmüştü. Huzeyfet'übnü Yemân'a babasının diyeti verildiğinde, almak istemedi ve verilen diyeti fakirlere dağıttı. Bu hareket Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) çok hoşuna gitti.

Uhud savaşından sonra, Mekkeli müşriklerin müslümanlar üzerine yaptıkları son saldırı olan Hendek savaşına da katılan Huzeyfet'übnü Yemân, bu savaşta görülmemiş bir cesâret ve büyük bir kahramanlık gösterdi. Bir ay süren bu savaşta, müşrikler yavaş yavaş çözülmeye ve geri dönmeye yüz tutmuşlardı. Huzeyfet'übnü Yemân, tam bu sırada müşriklerin durumunu kontrol edip, haber getirmek üzere, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) tarafından vazîfelendirildi. Bu hizmetini bizzat kendisi şöyle anlatmıştır: "Hendek savaşının en şiddetli safhaya ulaştığı bir sırada, bir gece yarısı Eshâb-ı kirâm'dan bir grup olarak Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanında idik. Müşriklerin ordusu üst tarafımızda, savaş sırasında savunma andlaşmasını bozarak ihânet eden Medine'deki Kureyza yahûdileri de, alt tarafımızda hazır bulunuyorlardı. Çoluk çocuğumuzun üzerine saldırmalarından endişe ediyorduk. Öyle bir gecede bulunuyorduk ki, ondan daha karanlık bir gece görmemiştik. Bu şiddetli karanlıkla birlikte gök gürültüsünü andıran korkunç bir rüzgâr da esmeye başlamıştı. Bu sırada müşrik ordusu, telâşa kapılıp, kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bize onların bu halini haber verdi. Biz, şiddetli soğuktan, açlıktan ve gecenin dehşetinden ayağa kalkamıyor, olduğumuz yerde üzerimize birşeyler örterek bekliyorduk.

Resûlullah (aleyhisselâm) gecenin bir kısmını namaz kılarak geçirdikten sonra, bize doğru döndü ve şöyle buyurdu: "İçinizden, müşrik ordusunun yanına, gidip, durumlarını inceleyerek, bana haber getirecek olan var mıdır? Bu haberi getirenin Cennette bana arkadaş olmasını Allahü

teâlâdan dileyeyim.” Sonra, Resûlullah (aleyhisselâm) benim yanıma geldi. Soğuktan ve açlıktan iki dizim üzerine çöküp büzülerek oturuyordum. Resûlullah (aleyhisselâm) bana dokunarak bu kimdir? buyurdu. Ben, Huzeyfe’yim yâ Resûlallah (aleyhisselâm) dedim. “Sen benim sesimi işitmedin mi?” buyurdu. “Seni peygamber olarak gönderen Allahü teâlâ’ya yemîn ederim ki, açlıktan ve şiddetli soğuktan dolayı emrinizi yerine getirecek güç ve takati kendimde bulamadım” dedim. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm), “Git şu kavim ne yapıyor bir bak! Yanıma dönüp gelinceye kadar onlara ok ve taş atma. Mızrak ve kılıç vurma.” buyurdu. Bunun üzerine şöyle dedim: “Yâ Resûlallah onlar beni öldürürler diye korkmuyorum, esîr alıp, yapacakları ezâ ve cefâdan çekiniyorum. “Resûlullah (aleyhisselâm): “Sen benim yanıma, dönüp gelinceye kadar ne soğuktan, ne sıcaktan zarar görmeyeceksin, esîr edilip, işkenceye de uğramayacaksın”, buyurdu. Artık anladım ki, bana hiç bir zarar gelmeyecek. Kılıcımı yayımı aldım, gitmek üzere hazırlandım. Resûlullah (aleyhisselâm) benim için duâ etti. “Allahım, onu önünden ardından, sağından, solundan, üstünden, altından koru.” buyurdu.

Müşriklere doğru yürümeye başladım. Sanki hamamda yürüyor gibiydim. Vallahi içimde ne bir korku, ne bir üşüme, ne de bir ürperti hissetmiyordum. Nihâyet müşriklerin ordugâhına vardım. Kumandanları Ebû Süfyân ve diğerleri ateş yakmışlar başında ısınıyorlardı (Ebû Süfyân daha sonra Mekkenin fethinde müslüman olmuştur.) Ebû Süfyân buradan çekip gitmeli diyordu. Hemen aklıma onu orada öldürmek geldi. Ok çantamdan bir ok çıkarıp, yayıma yerleştirdim. Ateşin ışığından faydalanarak onu vurmak istedim. Tam atacağım sırada Resûlullahın (aleyhisselâm), “Benim yanıma dönüp gelinceye kadar bir hadîse çıkartmayacaksın.” buyurduğunu hatırladım ve onu öldürmekten vazgeçtim. Bundan sonra kendimde kuvvetli bir cesâret buldum. Müşriklerin yanına sokulup ateşin başına oturdum. Görülmemiş derecedeki şiddetli rüzgâr ve Allahü teâlânın görülmeyen ordusu (melekler) onlara yapacağını yapıyordu. Rüzgârda, kap kacakları devriliyor, ateşleri ve ışıkları sönüyor, çadırları başlarına yıkılıyordu. Bir ara müşrik ordusunun kumandanı Ebû Süfyân ayağa kalkıp, içinizde gözcüler ve casuslar bulunabilir, dikkat ediniz, herkes yanındakinin kim olduğuna baksın! Herkes yanında oturanın elini tutsun dedi. Ebû Süfyân aralarına bir yabancının girdiğini sezer gibi olmuştu. Hemen ellerimi uzatıp, sağımda ve solumda bulunan iki kişinin ellerinden tutup, onlardan önce isimlerini sordum. Böylece tanınmamı engelledim. Nihâyet Ebû Süfyân ordusuna şöyle hitap etti. Ey Kureyşliler, siz durulacak gibi bir yerde değilsiniz. Atlar, develer kırılmağa, ölmeğe başladı. Kıtlık her tarafı sardı. Rüzgârdan, başımıza gelenleri görüyorsunuz. Hemen göç edip gidiniz? işte ben gidiyorum diyerek devesine bindi. Müşrik ordusu perişan bir halde toplanıp, Mekke’ye doğru hareket etti. Rüzgârdan üzerlerine yağan taş ve çakıl sesini işitiyordum.

Müşrik ordusu çekip gidince ben de Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanına döndüm. Yolun yarısına geldiğimde karşıma yirmi kadar beyaz sarıklı süvari (melekler) çıktı. Bana “Resûlullah’a (aleyhisselâm) haber ver. Allahü teâlâ düşmanı perişan etti...” dediler. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanına dönüp, geldiğimde bir kilim üzerinde namaz kılıyordu. Fakat ben döner dönmez, gitmeden önceki üşüme ve titreme halim tekrar başlamıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) namazdan sonra ne haber getirdiğimi sordu. Ben de müşriklerin içine düştükleri perişan hali ve çekip gittiklerini haber verdim. Resûlullah (aleyhisselâm) bu haber üzerine güldü. Sonra yattı beni de yanına alıp üzerindeki kilimin bir ucunu üzerime örttü. O gece öylece uyuyarak sabahladık. Sabah namazı vakti girince Resûlullah (aleyhisselâm) beni uyandırdı. Sabah baktık ki müşrik ordusundan hiçbir kişi kalmamıştı. Onlar Mekke’ye yaklaşıncaya kadar peşlerinden şiddetli bir rüzgâr esti. Arkalarından hep tekbir sesleri işittiler...”

Huzeyfet’übnü Yemân (radıyallahü anh) Hendek savaşından sonra yapılan bütün savaşlara da katıldı. Benî Kureyza gazvesinde, Hayberin fethinde, Mekke’nin fethinde, Huneyn gazvesinde ve Taif seferinde, Tebük seferinde ve Veda Haccı’nda da bulundu.

Huzeyfet’übnü Yemân (radıyallahü anh) Eshâb-ı kiram arasında Peygamberimizin (aleyhisselâm) sırdaşı olması vasfı ile meşhûrdur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Ona, Eshâb-ı kiram arasına karışarak kendilerini gizleyen ve böylece fitne çıkarmak isteyen münâfıkların kimler olduğunu tek tek bildirmiştir. Bundan başka vukû’ bulacak hadîseleri de bildirmişti. Eshâb-ı kiram arasında çok sevilir ve ayrı bir itibar gösterilirdi. Çünkü o, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) verdiği sırlarla dolu idi. Resûlullah (aleyhisselâm) gizli kalması lâzım olan bir çok şeyi, Huzeyfet’übnü Yemân’a (radıyallahü anh) söyledi. O ve Ebû Hureyre (radıyallahü anh) buyurdular ki: “Server-i âlem (aleyhisselâm) âlemin yaratıldığı zamandan, yok olacağı güne kadar, olmuş ve olacak şeyleri bize bildirdi. Bunlardan bildirilmesi caiz olanları size bildirdik, örtmesi lâzım olanları, sakladık bildirmedik.”

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir, Huzeyfe'yi (radıyallahü anh) ordu kumandanı olarak tayin etti. Umman'daki mürtedlerle (dinden dönenlerle) savaşmak üzere Umman'a gönderdi. Kendisine katılan İkrime (radıyallahü anh) komutasındaki ordu ile birlikte Umman halkını tekrar İslama döndürdü. Bundan sonra Umman'da önce zekâtları toplamakla sonra da vâli olarak orada vazîfelendirildi.

Hazreti Ömer halifeliği sırasında Onu Umman'dan Medine-i Münevvere'ye çağırdı. Bir müddet müşavere (danışma) heyetinde bulundurdu. Sonra da Mezopatamya taraflarında yapılan savaşlara katıldı. Irak'ın ve İran'ın fethinde bulundu. Nihâvend savaşında Nu'man bir Mukarrin, (radıyallahü anh) şehîd olunca, İslâm sancağını Huzeyfe (radıyallahü anh) eline alarak Hemedân, Rey ve Deynura'yı fethetmişdir. Cezîre'nin fethinde bulunarak, Nusaybin Vâliliği'ne tayin olundu. Selmân-ı Fârisî (radıyallahü anh) ile birlikte Kûfe şehrinin yerini seçip, orada şehir kurulmasını kararlaştırdı. Böylece Kûfe şehri kuruldu.

Huzeyfet'übnü Yemân emniyeti ile şöhret bulmuştur. Hatta Hazreti Ömer yeni feth edilen memleketlere: "Huzeyfe ne isterse veriniz" diye emir buyurmuş olduğu halde, kendisi kendi yiyeceğinden ve atının yiyeceği yemden fazlasını almamıştır. Medayin şehrinde uzun müddet vâlilik yaptı. Oranın halkı onun idâresinden son derece memnun olup, kendisini çok sevmişlerdi. Döndüğü zaman, Hazreti Ömer O'nun halini değiştirmediğini görerek boynuna sarılmış ve "Sen benim kardeşimsin, ben de senin kardeşinim" buyurmuştur.

Hazreti Ömer halife iken Huzeyfet-übnü Yemân'ın (radıyallahü anh) bir cenâzenin namazını kılmadığını görerek, O'na niçin kılmadığını sordu. O da ölen kişinin münâfık olduğunu söylemiş ve bu sebeple cenâze namazını kılmadığını açıklamıştı. Bunun üzerine Hazreti Ömer, memurları arasında münâfık bulunup bulunmadığını sormuş o da bir tane var demiş, fakat Hazreti Ömer'in bütün ısrarına rağmen ismini söylememiştir. Sonra o münâfık Hazreti Ömer tarafından uzaklaştırılmıştır. Bunun üzerine Hazreti Ömer Huzeyfe'nin gitmediği cenâzeye gitmemiştir. Çünkü O'nun gitmemesini ölenin münâfık olduğuna işâret sayardı.

Birgün Hazreti Ömer huzûrunda bulunan bazı Eshâb-ı kirama: "Resûlullah efendimiz'in (aleyhisselâm) fitne hakkında olan sözü hatırında olan var mı? diye sordu. İçlerinden Huzeyfe (radıyallahü anh) ey mü'minlerin emiri! Peygamberimizin bu konudaki sözü aynıyla benim hatırımdadır ki, "Kişi ailesinden, malından, çocuklarından ve komşusundan dolayı fitneye düçâr olur. Böyle günahlara oruç tutmak, namaz kılmak ve iyiliği emretmek ve kötülükten nehy etmek keffâret olur." buyurdu, diye cevap verdi.

Hazreti Ömer "Maksadım o değil, deniz gibi dalgalanacak fitneyi soruyorum" deyince, Huzeyfe: "Ey mü'minlerin emiri! Senin için endişelenecek bir şey yok. Senin zamanınla onun arasında bir kapalı kapı var." diye cevap verdi."

Hazreti Ömer "Bu kapı kırılacak mı, yoksa açılacak mı?" diye sorunca Huzeyfe (radıyallahü anh) "O kapı kırılacak diye cevap verdi. Bunun üzerine Hazreti Ömer "Desene Ümmet-i Muhammed kıyâmete kadar bir araya gelemeyecek!" diyerek üzüntüsünü dile getirdi. Daha sonra Huzeyfe'ye (radıyallahü anh) o kapının ne olduğu sorulduğunda "O kapı Hazreti Ömer idi" diye cevap vermiştir. Daha sonra Hazreti Ömer şehîd edilmiştir.

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) Hazreti Osman'ın halifeliği sırasında Azerbaycan ve Ermenistan taraflarının fethine gönderildi. Bu hizmetlerinin yanında mühim bir hizmeti de Kur'ân-ı kerîm nüshalarının çoğaltılmasına sebeb olmasıdır. Çünkü o, Azerbaycan ve Ermenistan tarafına gittiğinde Kur'ân-ı kerîm'in değişik lehçelerle okunduğunu görerek, Kur'ân-ı kerîm'in Kureyş lehçesi üzerine çoğaltılmasını Hazreti Osman'a teklif etti. Bunun üzerine Hazreti Osman Kur'ân-ı kerîm nüshalarını çoğaltıp, belli merkezlere gönderdi. Hayatının çoğu savaşlarda geçen Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) Hazreti Osman şehîd edildiğinde Medine'de bulunuyordu. Bu sırada yaşı oldukça ilerlemişti. Hazreti Osman'ın şehîd edilmesine çok üzüldü. Onun şehîd edilmesinden kırk gün sonra vefât etti.

Huzeyfe (radıyallahü anh) ölüm döşeğinde yattığı vakit "Dost anî bir baskınla geldi. Pişmanlık fayda vermez. Allahım fakîrlik ve hastalıktan hakkımda hayırlı olanı bana ver. Ölüm hakkımda yaşamaktan hayırlı ise, sana ulaşıncaya kadar ölüm yolunu bana kolaylaştır." diyerek duâ etmiştir.

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) Peygamberimiz'den (aleyhisselâm) yüzden fazla hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ondan rivâyet edilen hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitte adı verilen meşhûr altı hadîs kitabında yer almıştır. Peygamberimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları:

"Benden sonra Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer'e uyunuz."

"Bütün iyilikler sadakadır."

"Utanmazsan, istediğini yap."

"Nemmam (söz taşıyan) Cennete giremez."

"Gümüş ve altın kaplardan bir şey içmeyiniz, ipekli elbise giymeyiniz." (Daha sonra kadınların ipekli elbise giymesine izin verilmiştir:)

"Bir kimse, İslâm'da sünnet-i hasene yaparsa, bunun sevâbına ve bunu yapanların sevâblarına kavuşur. Bir kimse İslâm'da bir bid'at, (kötü) çığır açarsa, bunun günahı ve bunu yapanların günahları kendisine verilir."

"İki arkadaşın, Allah katında en sevimlisi, arkadaşına karşı daha müşfik (şefkatli) davranandır."

"Şehvet nazarı ile bakmak, şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim Allah korkusu ile, onu terk eder, ya'ni şehvet gözü ile bakmazsa, Allahü teâlâ ona öyle bir îmân nasîb eder ki, zevkini kalbinde duyar."

"İçinizdeki fenâları yola getirmeğe çalışmazsanız. Yani Emr-i Ma'rûf ve nehyi ani'l münker yapmazsanız Cenâb-ı Hak, başınıza öyle belâlar verir ki, bu belâlardan kurtulabilmek için artık iyilerinizin Allah'a yalvarması da fayda vermez."

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) buyurdu ki:

"Resûlullah'a (aleyhisselâm) ileride hasıl olacak fitnelerden sordum, çünkü bunların şerrine yakalanmaktan korkuyordum. "Yâ Resûlallah, biz, müslüman olmadan önce kötü kimselerdik Allahü teâlâ, senin şerefli vücudun ile İslâm ni'metini, iyiliklerini bizlere ihsân etti. Bu se'âdet günlerinden sonra yine kötü zaman gelecek mi" dedim. "Evet gelecek" buyurdu. Bu şerden sonra hayırlı günler yine gelir mi dedim. Yine "Evet gelir. Fakat o zaman bulanık olur" buyurdu. Bulanıklık ne demektir dedim. "Benim sünnetime uymıyan ve benim yolumu tutmayan kimselerdir, ibâdet de yaparlar. Günah da işlerler" buyurdu. Bu hayırlı zamandan sonra, yine şer olur mu dedim. "Evet Cehennemin kapılarına çağıranlar olacaktır. Onları dinleyenleri Cehenneme atacaklardır" buyurdu. Yâ Resûlallah! Onlar nasıl kimselerdir dedim. "Onlar da bizim gibi insanlardır. Bizim gibi konuşurlar" buyurdu. Onların zamanlarına yetişirsem ne yapmamı emr edersiniz dedim. "Müslümanların cemaatine ve hükümetine tâbi ol" buyurdu. Müslüman hükümeti yoksa ne yapalım dedim. "Bir kenara çekil. Aralarına hiç karışma ölünceye kadar yalnız yaşa" buyurdu.

Huzeyfe (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: "Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) ile namaz kılıyordum. "Bekâra" suresinden okumaya başlamıştı. Rahmet âyeti geldiği vakit Allah'dan rahmet diler, azâb âyeti geldiği zaman Allahü teâlâ'ya sığınırdı. Tenzih âyeti geldiği vakit, Allahü teâlâ'yı tesbih ve takdis ederdi. Kur'ân-ı kerîmi bitirdiği zaman Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle duâ okurdu: "Allahım! Kur'ân-ı kerîm hürmetine bana rahmet eyle, Kur'ânı bana imân, nûr, hidâyet ve rahmet kıl, Allahım Kur'ân-ı kerîmden unuttuğum oldu ise bana hatırlat, anlamadığım oldu ise bana anlat, gece ve gündüzde Kur'ân okumayı bana nasîb et, Kur'ân-ı kerîmi lehimde huccet kıl. Ey âlemlerin Rabbi."

"Her ümmetin taptığı bir buzağı, putu var. Benim ümmetimin putu ve tapdığı da altın ve gümüştür."

"Dünyayı âhıret üzerine tercih eden kimseyi Allahü teâlâ üç şeye mübtela kılar. Kalbinden hiç çıkmayan sıkıntı. Hiç kurtulamadığı fakîrlik ve doymak bilmeyen hırs."

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Öyle bir zamanda bulunuyorsunuz ki, sizden biriniz bildiğinin onda dokuzu ile amel edip birini terk ederse helaka gider, öyle bir zaman gelecek ki o zaman bildiğinin yalnız onda biriyle amel eden kurtulacaktır. Çünkü o zaman, amel edenler çok azalacaktır."

Bir kişi Huzeyfet'übnü Yemân'a (radıyallahü anh) "Ben nifaktan korkuyorum" deyince, Huzeyfe "Eğer münâfık olsaydın nifaktan korkmazdın, çünkü münâfık nifaktan emîndir, korkmaz." buyurdu.

"Eğer gönüller manevî pisliklerden temiz olsaydı, Kur'ân-ı kerîmin zevkine doymazlardı."

Huzeyfet'übnü Yemân'a (radıyallahü anh) sordular: "Hayatta olduğu halde ölü sayılan kişiler kimlerdir?" Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) "Gördüğü kötülüğe eli ve dili ile mani olmayan veya kalbi ile buğz etmeyen kimselerdir" buyurdu.

"İnsanlar öyle bir zaman yaşayacak ki; bir kişi için, ne kibar ve ne akıllı, diyecekler. Halbuki onun kalbinde zerre kadar îmân izi olmayacaktır."

Münâfık kimdir denildiğinde "İslâmiyyetten bahsedip de onunla amel etmeyen, O'na uymayandır" buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Buhârî cild-8, sh. 93

2) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-5, sh. 177

3) Vakidî, Megâzî cild-2, sh. 243

4) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-3, sh. 243

5) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 270

6) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 69

7) El-İsâbe cild-1, sh. 317

8) El-İstiâb cild-1, sh. 317

9) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 219

10) Tehzîb-ül-esmâ vel-luga cild-1, 1. kısım sh. 153

11) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1015